

ВІДГУК

на дисертаційну роботу Шевченка Максима Юрійовича «Особливості діагностики і хірургічного лікування ускладнень протитуберкульозних щеплень», подану у спеціалізовану вчену раду Д 05.600.01 при Вінницькому національному медичному університеті ім. Пирогова М. І. МОЗ України на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.09 – дитяча хірургія.

1. Актуальність обраної теми дисертації.

Профілактичні щеплення застосовуються з періоду новонародженості і тому вимагають належного ступеня безпеки. Незважаючи на міжнародні програми по боротьбі з туберкульозом, подолати цю хворобу повністю досі не вдалося. В останні 80 років найдієвішим способом боротьби з поширенням туберкульозу є щеплення БЦЖ. Вакцинація рекомендована для імунізації новонароджених та дітей грудного віку у 118 країнах світу і є обов'язковою у 64 країнах. Відомо що, анатомо-фізіологічні та імунологічні особливості дитячого організму зумовлюють найбільшу вразливість до розвитку туберкульозу саме осіб раннього віку. Особливо важливо, що щеплення БЦЖ захищає від ускладнених та генералізованих форм захворювання.

Останнім часом все більше з'являються наукові дані щодо зростання кількості місцевих ускладнень БЦЖ-вакцинації, а також БЦЖ-оститів.

На даний час встановлена можливість зв'язку ускладнень з такими причинами: помилки при відборі дітей для вакцинації, вік дитини, порушення імунного статусу дитини, наявність супутніх патологічних станів, порушення техніки виконання вакцинації, біологічні властивості штаму БЦЖ, значна кількість життєздатних мікобактерій у дозі на одне щеплення.

Особливістю БЦЖ-вакцинації є відтермінований розвиток її ускладнень, а тому і складнощі у своєчасній діагностиці та лікуванні післявакцинальних реакцій. Зв'язок між типами штамів вакцин та випадками ускладнень після

БЦЖ-щеплень найкраще демонструється при зміні національних програм імунізації. В Україні дисертаційних досліджень БЦЖ-ускладнень, пов'язаних зі зміною національних програм імунізації до цього часу не проводилося.

Тому, з огляду на наведене вище, обрана дисертантом тема та мета дисертаційного дослідження є актуальними як науковий аспект дитячої хірургії, так і для практичної медицини.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Наукова робота реалізує цілі та завдання загальнодержавної соціальної програми протидії захворюванню на туберкульоз на 2012-2016 роки, що була затверджена Законом України від 16 жовтня 2012 року № 5451-VI. Дана робота є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи медичного інституту Сумського Державного університету «Способи оптимізації лікування туберкульозу та інших запальних захворювань у сучасних екологічних умовах», державна реєстрація №0110 U004955, 2011 р. в Українському інституті науково-технічної інформації, а також науково-дослідної роботи медичного інституту Сумського Державного університету «Особливості діагностики і лікування туберкульозу легень, плеври, кісток та черевних органів в умовах епідемії», державна реєстрація №0115 U007130, 2015 р. Тему дисертації затверджено рішенням вченої ради Сумського державного університету (протокол засідання №5 від 13 грудня 2012 року), уточнено рішенням вченої ради Сумського державного університету (протокол засідання №7 від 14 квітня 2016 року).

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення і висновки дисертаційної роботи цілком відповідають меті і завданням дослідження, ґрунтуються на фактичному матеріалі, отриманому на достатній кількісно і якісно вибірці - всього було обстежено 218 дітей з ускладненим перебігом БЦЖ-вакцинації: 182 особи з місцевими ускладненнями БЦЖ-щеплень та 36 дітей – з БЦЖ-оститами. Від батьків усіх дітей було отримано відповідну згоду на участь в науковому

дослідженні. Всіх осіб було поділено на дві групи: першу групу склали 82 пацієнти, що були щеплені штамом БЦЖ-вакцини BCG-1 (Росія), другу – 136 дітей, які були щеплені вакциною штаму SSI (Данія).

Методи дослідження, застосовані дисертантом під час виконання роботи: комплекс сучасних клінічних, лабораторних, інструментальних та математико-статистичних методів дослідження. Усі ці методи є загально визнаними, підтвердженими досвідом використання серед вітчизняних і закордонних дослідників, сучасними, та такими, що знайшли широке використання в багатьох наукових дослідженнях.

Дисертантом проведений глибокий пошук і аналіз наукової літератури – список використаних джерел містить 214 наукових праць, з яких 75 викладені кирилицею та 139 – латиницею.

Отримані результати досліджень піддані статистичній та математичній обробці з використанням сучасних методів, що обумовило високу достовірність отриманих даних, на основі яких автор обґрунтував положення, висновки та практичні рекомендації. Всі результати проведених досліджень та їх статистичної обробки наведені у розділах власних досліджень.

Отримані результати досліджень були оприлюднені та апробовані на вагомих наукових форумах, зокрема: на IV міжнародному конгресі студентів та молодих вчених «Актуальні проблеми сучасної медицини» (Київ, 2012); на науково-практичній конференції «Актуальні питання теоретичної медицини. Актуальні питання клінічної медицини. Клінічні та патогенетичні аспекти мікроелементозів» м. Суми 2012 р; на міжнародній науково-практичній конференції в м. Суми 2013 р; на III міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Актуальні питання теоретичної та практичної медицини» (Суми, 2015), на IV міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Актуальні питання теоретичної та практичної медицини» (Суми, 2016). Таким чином, ступінь обґрунтованості положень та висновків, сформульованих у дисертації, не викликає сумнівів.

4. Наукова новизна отриманих результатів.

В представленій роботі, уточнені наукові дані щодо етіології «місцевих» та дисемінованих ускладнень БЦЖ-вакцинації та впливу ризиків їх розвитку, досліджено зв'язок розвитку ускладнень зі зміною штаму вакцин.

Вперше вивчено зв'язок різних типів ускладнень зі штамми БЦЖ-вакцини, а також визначена інформативність різних методів діагностики цих уражень. На основі проведених клінічних, лабораторних та променевих досліджень розширено уявлення про особливості перебігу «місцевих» та дисемінованих ускладнень БЦЖ-вакцинації.

Дисертантом вперше запропонована диференційована лікувальна тактика ведення хворих з ускладненим перебігом післявакцинального періоду. Розроблено та впроваджено в практичну діяльність нові оригінальні методики лікування місцевих ускладнень, насамперед малоінвазивні пункційні техніки, які прискорюють терміни одужання хворих. Дисертантом також запропоновано диференційований підхід до лікування БЦЖ-оститів з впровадженням пластичних методик, які дозволяють скоротити кількість післяопераційних ускладнень та покращити якість життя пролікованих дітей.

5. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових і фахових виданнях.

Результати проведених досліджень повністю викладені у 11-ти наукових працях, з яких 6 – у вигляді статей у фахових наукових виданнях, 1 з них – у виданні, що обліковуються наукометричною базою Scopus, 1 стаття – у іноземному фаховому виданні, 5 – у вигляді тез у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Отримані 2 патенти України на корисні моделі.

6. Теоретичне значення роботи.

Дисертантом виконана робота, що є ґрунтовним науковим дослідженням, яке аналізує можливості комплексного вивчення факторів ризику розвитку ускладнень БЦЖ-вакцинації для їх етіологічної діагностики.

Теоретичні положення дисертації й практичні рекомендації використовуються в учбовому процесі і лікувальній практиці кафедри загальної хірургії, радіаційної медицини та фтизіатрії, кафедри хірургії з дитячою хірургією з курсом онкології СумДУ, у дитячому хірургічному відділенні Сумської обласної дитячої клінічної лікарні, у роботі Сумського обласного клінічного протитуберкульозного диспансеру.

7. Практичне значення роботи.

Впровадження у практичну діяльність результатів дисертаційної роботи дає можливість оптимізувати діагностичні та лікувальні заходи надання допомоги дітям з ускладненим перебігом БЦЖ-вакцинації.

Використання запропонованого діагностичного та лікувального алгоритму дозволяє своєчасно розпочинати лікування ускладнень БЦЖ, оптимізувати покази до оперативного їх лікування, зменшити частоту БЦЖ-лімфаденітів і БЦЖ-оститів та поліпшити перебіг післяопераційного періоду, досягти попередження інвалідизації у дітей після щеплень БЦЖ.

Запропонований дисертантом алгоритм лікування хворих з БЦЖ-оститами з урахуванням діаметру порожнин розплавлення кістки та використанням біологічного гідроксіапатиту з додаванням протитуберкульозних препаратів дозволив значно зменшити термін лікування цього ускладнення.

Дисертант приймав участь у підготовці та виданні за даними досліджень двох патентів на корисну модель, які були впроваджені у роботу Тернопільського, Чернівецького та Запорізького обласних клінічних протитуберкульозних диспансерів, Волинського обласного територіального медичного протитуберкульозного об'єднання та ДЗ «ЗМАПО МОЗ України», кафедри фтизіатрії і пульмонології.

8. Відповідність дисертації профілю спеціалізованої вченої ради.

За своєю темою, метою та завданнями дослідження, визначеним об'єктом та предметом дослідження, отриманими результатами і зробленими на їх основі узагальненнями і висновками, дисертаційна робота Шевченка

Максима Юрійовича «Особливості діагностики і хірургічного лікування ускладнень протитуберкульозних щеплень», відповідає спеціальності 14.01.09 – дитяча хірургія, що є профільною для спеціалізованої вченої ради Д 05.600.01 при Вінницькому національному медичному університеті ім. Пирогова М.І. МОЗ України.

Структура та оформлення дисертації та автореферату відповідають вимогам ДАК МОН України. Робота викладена українською мовою на 182 сторінках машинописного тексту та складається із анотації, вступу, огляду літератури, матеріалів і методів, 5 розділів власних досліджень, висновків, практичних рекомендацій. Матеріали дисертації містять 26 таблиць та ілюстровані 24 рисунками.

Вступ містить всі складові, рекомендовані ДАК України. У вступі: обґрунтована актуальність теми; показаний зв'язок роботи з науковими програмами, темами; чітко сформульовані мета та завдання дослідження, його об'єкт та предмет; наведені використані методи дослідження; показана наукова новизна отриманих результатів та їх практичне значення; зазначений особистий внесок здобувача; наведені наукові форуми, публікації, де були викладені результати досліджень та апробовані основні положення роботи.

Розділ 1 «Огляд літератури» міститься на 21 сторінках, складається з 5 підрозділів, в яких автор, посилаючись на роботи вітчизняних та іноземних авторів, висвітлює сучасні уявлення про стан захворюваності на туберкульоз у всьому світі та в Україні, специфічну профілактику туберкульозу вакциною БЦЖ, приведена порівняльна характеристика різних штамів вакцин БЦЖ, опис ускладнень вакцинації, вплив «факторів ризику» на розвиток цих ускладнень, висвітлені сучасні діагностичні можливості та існуючі хірургічні лікувальні методики.

Дисертантом у даному розділі підведене теоретичне підґрунтя для вибору мети, завдань дослідження та використання необхідних для їх вирішення методів дослідження.

Розділ 2 «Матеріали та методи дослідження» викладений на 8 сторінках. Здобувачем описано розподіл хворих по групам, детально описаних хід клінічного обстеження та лікування хворих. Обґрунтовано вибір методик спеціальних методів дослідження. Ґрунтовно описані методи статистичної обробки даних.

Наведені дисертантом методи є загально визнаними, широко вживаними відповідними до мети і завдань дослідження.

Розділ 3 «Результати власних спостережень» викладений на 51 сторінках, складається із 9 підрозділів, в яких дисертантом надані дані власних досліджень, стосовно визначення етіологічного чинника, що призвів до розвитку ускладнень вакцинації, як загальноприйнятими методами діагностики так і специфічними. Результати дослідження оформлені достатньою кількістю таблиць та рисунків, що полегшує сприйняття викладеного матеріалу.

Розділ 4 «Особливості лікування дітей з БЦЖ-ускладненнями» міститься на 19 сторінках, складається з 2 підрозділів, в яких надані дані про результати лікування хворих із місцевими ускладненнями та БЦЖ-оститами залежно від застосованого алгоритму лікування. Результати дослідження оформлені достатньою кількістю таблиць та рисунків.

Розділ 5 «Віддаленні результати лікування дітей з БЦЖ-ускладненнями» викладений на 12 сторінках, на яких дисертантом надані дані тривалого спостереження за пацієнтами після лікування з метою визначення груп здоров'я, з подальшим вивченням віддалених результатів проведеного лікування.

Розділ 6 «Аналіз і узагальнення отриманих результатів дослідження» викладений на 24 сторінках. Дисертант коректно та ґрунтовно узагальнює результати власних досліджень, змістовно та об'єктивно проводить обговорення отриманих результатів, використовуючи при цьому посилання на результати інших науковців, для співставлення зі своїми

даними, або для теоретичного обґрунтування власних результатів досліджень.

Висновки дисертаційної роботи відповідають меті та завданням дослідження, ґрунтуються на отриманих результатах дослідження і відображають основний зміст роботи.

Практичні рекомендації узагальнюють практичну цінність та способи використання розроблених у роботі методів під час лікування хворих.

Список використаних джерел наукової літератури містить 214 наукових праць, з яких 75 викладені кирилицею та 139 – латиницею.

Таким чином, дисертація побудована за класичною схемою, містить всі необхідні розділи, в цілому є завершеною науковою працею.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації і разом з 11 науковими публікаціями повністю відображає основний зміст роботи.

9. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Отримані результати дисертаційного дослідження доцільно використовувати при наданні спеціалізованої хірургічної допомоги у медичних закладах II та III рівнів надання медичної допомоги населенню.

10. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації.

В процесі рецензування дисертаційної роботи виникли наступні зауваження:

1. У клінічній частині роботи недостатньо повно висвітлено статистичне порівняння груп хворих у таблицях, проте в процесі рецензування цей недолік був виправлений.
2. Перший висновок доцільно дещо скоротити.
3. Трапляються поодинокі синтаксичні помилки

Слід зазначити, що вищеперераховані зауваження не мають принципового значення та не псують загального позитивного враження від дисертаційної роботи.

11. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Вважаю, що дисертаційна робота Шевченка Максима Юрійовича «Особливості діагностики і хірургічного лікування ускладнень протитуберкульозних щеплень», яка виконана під керівництвом доктора медичних наук, професора Дужого Ігоря Дмитровича є завершеною науковою працею, яка містить нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретні науково-практичні завдання для дитячої хірургії – етіологічну діагностику та диференційоване консервативне та хірургічне лікування хворих із ускладненнями БЦЖ-вакцинації, способів профілактики рецидивів ускладнення.

За актуальністю, вагомістю отриманих результатів, науковою новизною та практичною значимістю, рівнем теоретичних узагальнень надана на розгляд дисертаційна робота, відповідає встановленим вимогам до кандидатських дисертацій згідно пункту 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» від 24.07.2013 р., затвердженою Постановою КМ України № 567, із змінами внесеними згідно з Постановою КМ № 656 від 19.08.2015 р., а її автор, Шевченко Максим Юрійович, заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.09 – "Дитяча хірургія".

Офіційний опонент:

Професор кафедри дитячої хірургії та дитячої анестезіології

Харківського національного медичного університету

МОЗ України, доктор медичних наук

В.Б. Давиденко